

Justitiedepartementet
Ju 2024/00351

Yttrande över betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13)

Tingsrätten, som har granskat betänkandet utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, lämnar följande synpunkter och kommentarer.

Förutsättningarna för att utfärda kontaktförbud som skydd i rättsprocessen

Det kan ifrågasättas hur effektiv och ändamålsenlig den nya grunden för kontaktförbud kommer att bli, särskilt i förhållande till straffbestämmelsen om övergrepp i rättssak. Till skillnad från andra grunder för kontaktförbud avser denna grund en vagt avgränsad krets av potentiella förbudspersoner som kan vara svåra att identifiera i det enskilda fallet. Det framstår vidare som svårt att förutse i vilka situationer det finns en klar och konkret risk för otillbörlig påverkan utan att det finns skäl för kontaktförbud enligt annan grund eller skäl för häktning. Detta bör övervägas närmare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Fler omständigheter ska beaktas vid riskbedömningen

Lagtexten i 1 b § första stycket bör ändras språkligt så att samma tempus används för ordet *riktar*.

Skyddspersoner som också har skyddade adressuppgifter

En person som kan komma i fråga som skyddsperson i ett ärende om kontaktförbud kan också ha skyddade adressuppgifter. Ett beslut om kontaktförbud som innebär att en förbudsperson inte får vistas i ett visst område innebär också att denne får vetskap om var skyddspersonen vistas. Även om ett förbud skulle avse ett större geografiskt område såsom en kommun eller en stadsdel i en större stad, kan förbudets avgränsning i vissa fall innebära att förbudspersonen kan dra slutsatser om t.ex. på vilken skola skyddspersonens barn går. Sådana uppgifter omfattas typiskt sett av sekretess vid tingsrätten när det gäller parter med skyddade adressuppgifter i t.ex. familjemål. Tingsrätten ser här motstående intressen som bör beröras i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Med hänsyn till det anförda kan det inte uteslutas att en skyddsperson i det enskilda fallet ser det som mer angeläget

att ha ett fungerande sekretesskydd snarare än att skyddas av ett kontaktförbud som avser ett visst geografiskt område.

Förbättrade möjligheter att delge beslut om kontaktförbud

I författningskommentaren anges att frågan om husrannsakan i delgivningssyfte kan aktualiseras hos rätten, inte bara när rätten beslutar om kontaktförbud, utan även om Polismyndigheten eller åklagaren begär rättens prövning av ett beslut om husrannsakan som åklagaren har befogenhet att besluta om. I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör det tydliggöras i vilka situationer frågan om husrannsakan i delgivningssyfte kan aktualiseras hos domstolen.

Bestämmelsens tredje stycke kan tolkas som att åklagaren kan meddela beslut om husrannsakan för delgivning även om frågan om kontaktförbud prövas av rätten. Formuleringen framstår inte som förenlig med bestämmelsens syfte enligt författningskommentaren, att den myndighet som handlägger ärendet ska förordna om delgivning. Om detta är syftet bör det tydliggöras i lagtexten.

Rätten till offentligt biträde för unga förbudspersoner ska utökas

En ordning där det ankommer på åklagaren att förordna offentligt biträde, och därmed tillsätta den som företräder motparten i ärendet, kan ifrågasättas. Utredningen har inte haft i uppdrag att genomföra en generell översyn av bestämmelserna om offentliga biträden. Det bör övervägas om det är lämpligt att hantera frågan om vem som förordnar offentliga biträden inom ramen för detta lagstiftningsärende eller om den bör hanteras i annan ordning.

Det ska införas en möjlighet att förordna en särskild företrädare för barn

En konsekvens av förslagen är att den särskilda företrädarens roll i ett ärende om kontaktförbud kommer att vara mycket komplex. När en särskild företrädare förespråkar ett kontaktförbud eller accepterar ett sådant innebär det inte bara att företrädaren tar ställning till att det är barnets bästa att föräldern har ett kontaktförbud, utan även att det är barnets bästa att inte träffa eller ha kontakt med den föräldern. Vilka konsekvenser detta kan få för ett barn på kort och lång sikt kan vara mycket svåra att överblicka. I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör konsekvenserna av den särskilda företrädarens uppdrag analyseras närmare. Det bör även övervägas om uppdraget, på grund av sin komplexitet, bör vara förbehållet advokater och om advokatetiska frågor påverkar den föreslagna ordningen.

I lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn finns bland annat en hänvisning till bestämmelser om ersättning för kostnader för bevisning och utredning samt återbetalningsskyldighet i lagen (1988:609) om målsägandebitråde. I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör det förtydligas i vilka situationer en särskild företrädare kan ersättas för kostnader för bevisning och utredning och om kostnaden för en särskild företrädare alltid ska stanna på staten.

Slutligen kan det enligt tingsrätten även övervägas om bestämmelsen bör regleras i en egen paragraf. Detta särskilt mot bakgrund av att det föreslagna andra stycket endast kommer att tillämpas i begränsad omfattning.

Ekonomiska konsekvenser

Tingsrätten ifrågasätter utredningens bedömning av att lagförslagen enbart kommer att leda till en försumbar ökning av antalet ärenden om kontaktförbud som begärs prövade i domstol. Ett införande av en möjlighet att avslå begäran om sammanträde bör till viss del minska kostnaden för domstolarna. Samtidigt kan den samlade effekten av utredningens förslag förväntas leda till en ökning av beslut om kontaktförbud i ärenden som till största del inte kan förväntas vara av karaktären att ett sammanträde kan underlåtas. Den samlade effekten av förslagen kan därför förväntas vara att antalet sammanträden i tingsrätt ökar. Därtill kommer antalet ärenden om särskild företrädare för barn sannolikt att öka. De ekonomiska konsekvenserna för rättsväsendet bör därför övervägas på nytt i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Straffskalorna för vissa brott

Tingsrätten ansluter sig fullt ut till utredningens överväganden gällande frågor om straffskärpningar och avstyrker de alternativa förslagen som lagts fram.

I handläggningen av ärendet har chefsrådmannen Sofia Jungstedt samt rådmännen Karin Påle Bartes och Niklas Schüllerqvist deltagit. Föredragande har varit tingsfiskalen Elisabeth Schierwagen.

Sofia Jungstedt

Elisabeth Schierwagen